

Kommunernas insatser för personer med psykiska funktionshinder

SDF Södra Innerstaden i Malmö

Förord

Personer med psykiska funktionshinder tillhör en grupp som många gånger inte själva söker det stöd och den service de behöver och har rätt till. Det innebär ett särskilt ansvar för tillsynsmyndigheterna att följa hur kommunerna lyckats uppmärksamma gruppens behov och erbjuda lämpliga insatser.

Socialstyrelsen och länsstyrelserna har under våren 2002 granskat samtliga kommuners övergripande planering av sin verksamhet för målgruppen.

I ett fyrtiotal kommuner har även en fördjupad granskning av den praktiska verksamheten genomförts. I Skåne har under 2003 stadsdelen Södra Innerstaden i Malmö samt kommunerna Tomlilla och Staffanstorp varit föremål för en fördjupad granskning av hela sin verksamhet för målgruppen.

Eva Carlström
socialdirektör

Innehållsförteckning	3
Förord	2
Länsstyrelsens bedömningar i sammanfattning	6
Bakgrund	7
Tillsynens inriktning och syfte	7
Vad har granskats och hur?	8
Valda granskningsområden.....	8
Metod – tre delundersökningar	10
Hur ska rapporten läsas?	12
Begrepp som används i rapporten	12
Beskrivning av SDF Södra Innerstaden	13
Hur många personer med psykiska funktionshinder har stadsdelen kontakt med?	13
Hur organiserar stadsdelen sitt arbete för personer med psykiska funktionshinder?	13
Planering och uppbyggnad av verksamheter	14
Stadsdelens kännedom om och information till personer med psykiska funktionshinder	14
Stadsdelens mål och planer för personer med psykiska funktionshinder	15
Politiska mål och verksamhetsplan på övergripande ledningsnivå	15
Mål, plan och uppföljning i verksamhet för boende, Tranan.....	15
Mål, plan och uppföljning i verksamheter för sysselsättning, Kooperativet Alfa	16
Stadsdelens utbud av insatser	16
Vilka verksamheter för boende finns i stadsdelen?	16
Tillgång till långsiktigt och anpassat boende	17
Vilka verksamheter för sysselsättning finns i stadsdelen?.....	17
Tillgång till alternativa insatser för sysselsättning.....	18

Den enskildes rättssäkerhet i handlägningsprocessen 19

Rättssäkerheten i handlägningsprocessen..... 19

Handläggning av ansökan om insatser kring boendet..... 19

Handläggning av ansökan om insatser kring sysselsättningen 21

Kvalitet och innehåll i handläggarnas arbete med enskilda individer 22

Handläggarnas stöd till enskilda personer med psykiska funktionshinder

..... 22

Hur beskriver de enskilda själva sina behov och det stöd de får av stadsdelen?

..... 22

Stödprocessen – Behovet av ett fungerande boende 23

Stödprocessen – Behovet av en lämplig sysselsättning 24

Stödprocessen – Behovet av samordnade insatser 25

Kontaktperson eller personligt ombud 25

Kvalitet och innehåll i verksamheter för boende och sysselsättning 26

Verksamhet för boende, Tranan 26

Beskrivning av verksamheten..... 26

Miljö..... 27

Verksamhetens innehåll och individuell planering..... 28

Verksamhet för sysselsättning, Kooperativet Alfa 29

Beskrivning av verksamheten 29

Miljö 30

Verksamhetens innehåll och individuell planering..... 30

Brukarmedverkan och den enskildes självbestämmande och delaktighet 32

Stadsdelens inriktning mot brukarmedverkan och brukarinflytande 32

Information till brukar- och anhörigorganisationer 32

Synpunkter från brukar- och anhörigorganisationer vid planering och uppföljning av verksamheter..... 32

Brukarinflytande i verksamheter för boende och sysselsättning 33

Brukarinflytande i verksamheter för boende och sysselsättning 33

Den enskildes självbestämmande och delaktighet 34

Den enskildes självbestämmande i stödprocessen..... 34

Den enskildes självbestämmande i verksamheter för boende och sysselsättning 35

Bemötande	35
Samverkan med andra organisationer/myndigheter	36
Stadsdelens inriktning mot samverkan och samarbete med organisationer och myndigheter.....	36
Gemensamma mål, riktlinjer och verksamhetsformer på ledningsnivå.....	36
Samarbete kring enskilda individer.....	37
Samarbetsformer mellan verksamheter för boende och andra organisationer/ myndigheter	37
Samarbetsformer mellan verksamheter för sysselsättning och andra organisationer/myndigheter	38
Kvalitetssystem och personalens kompetensutveckling.....	39
Stadsdelens kvalitetssystem och kvalitetsutveckling	39
Kvalitetssystem för stadsdelens sociala verksamhet.....	39
Skriftliga riktlinjer och kvalitetsarbete i verksamhet för boende, Tranan	39
Skriftliga riktlinjer och kvalitetsarbete i verksamheter för sysselsättning	
Kooperativet Alfa.....	40
Personalens kompetensutveckling	41
Plan för personalens kompetensutveckling på övergripande ledningsnivå	41
Handläggarnas tillgång till handledning, vägledning och fortbildning	41
Personalens kompetens på Tranan och deras tillgång till handledning, vägledning och fortbildning	42
Personalens kompetens på Kooperativet Alfa och deras tillgång till handledning, vägledning och fortbildning	43

Länsstyrelsens bedömningar i sammanfattning

Socialstyrelsen och samtliga länsstyrelser genomför under åren 2001 till 2004 ett nationellt projekt för att granska kommunernas insatser för personer med psykiska funktionshinder. Ett fyrtiotal kommuner i landet har granskats utifrån en helhetsorienterad ansats. Tomelilla, Staffanstorps och stadsdelen Södra Innerstaden i Malmö har valts ut i Skåne län. Tillsynen har genomförts under 2002 och våren 2003 och omfattar kommunernas/stadsdelarnas övergripande planering av verksamheten för målgruppen, arbetet kring enskilda individer samt några verksamheter för boende och sysselsättning.

Det nationella tillsynsprojektet syftar också till att utveckla tillsynens metoder och bedömningsgrunder. Därför har ett antal bedömningsgrunder formulerats för att ge kommunerna möjlighet till ökad insyn. Dessa redovisas i rapporten tillsammans med länsstyrelsens bedömning av kommunens verksamhet på olika områden.

Enligt Socialtjänstlagen, SoL, skall socialnämnden verka för att människor med psykiska funktionshinder som möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och leva som andra. Liknande formuleringar finns i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS.

Den tillsyn som har genomförts utgår från psykiskt funktionshindrades behov av ett fungerande boende och meningsfull sysselsättning samt behovet av vård och stöd för den psykiska och fysiska hälsan. Det innebär att även samordningen av insatser har granskats. Tillsynen inkluderar vidare kommunens hälso- och sjukvård om än i begränsad omfattning. För granskningen av kommunens hälso- och sjukvård ansvarar Socialstyrelsens tillsynsavdelning. Resultatet från denna del av tillsynen redovisas i en delrapport som biläggs denna rapport.

Länsstyrelsens rapport och beslut delges stadsdelsfullmäktige i Södra Innerstaden.

Bakgrund

Psykiatrireformen trädde i kraft 1995 (Regeringens proposition 1993/94:218). Reformen syftade till att förbättra psykiskt funktionshindrades livssituation och öka deras möjligheter till gemenskap och delaktighet i samhället. Kommunernas ansvar för att planera och samordna de insatser som psykiskt funktionshindrade behöver förtydligades. Likaså kommunernas ansvar för att utveckla boendeformer och verksamheter för sysselsättning. Av utvärderingen av psykiatrireformen (Socialstyrelsen 1999:1) framgår att psykiskt funktionshindrade personers livssituation har börjat uppmärksammas allt mer i kommunerna. På flera områden har dock reformen ännu inte fått avsedda effekter och implementeringen av reformen har kommit olika långt i landet.

Personer med psykiska funktionshinder tillhör en grupp som många gånger inte själva söker det stöd och den service de behöver och har rätt till. Det innebär ett särskilt ansvar för tillsynsmyndigheterna att följa hur kommunerna lyckas uppmärksamma gruppens behov och erbjuda adekvata insatser. Socialstyrelsen och länsstyrelserna genomför under åren 2001 till 2004 ett gemensamt nationellt projekt för att granska om personer med psykiska funktionshinder får det stöd av socialtjänsten de har rätt till. En granskning av samtliga kommuners övergripande planering av sin verksamhet för målgruppen har genomförts under 2002. I ett fyrtiotal kommuner har även en fördjupad granskning av den praktiska verksamheten genomförts. SDF Södra Innerstaden är en av de stadsdelar/kommuner som är föremål för en fördjupad granskning.

Tillsynens inriktning och syfte

Enligt socialtjänstlagen skall socialnämnden verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra (5 kap.7 § SoL). Liknande formuleringar finns i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Enligt denna lag skall kommunens verksamhet främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet. Målet skall vara att den enskilde får möjlighet att leva som andra (5 § LSS). De medel kommunen skall använda för att nå dessa mål anges endast undantagsvis. Det innebär att enskilda kommuner har stor handlingsfrihet att utforma sin verksamhet för målgruppen utifrån lokala förutsättningar. Samtidigt måste insatsernas kvalitet och innehåll på ett tydligt sätt relateras till de övergripande målen för att personer med psykiska funktionshinder skall få möjlighet till ökad delaktighet i samhällslivet. Ur ett tillsynsperspektiv är därför kvalitet och innehåll i verksamheten av stor betydelse. Likaså den enskildes rättssäkerhet och principen om lika möjligheter till stöd och service.

Den genomförda tillsynen har en bred och helhetsorienterad ansats. Det motiveras dels av att personer med psykiska funktionshinder har svårigheter på flera livsområden, dels av den mångfald av verksamheter och tjänster enskilda kommuner bygger upp. Tillsynen utgår från målgruppens behov av socialtjänstens insatser på några centrala områden. Det gäller ett fungerande boende, meningsfull sysselsättning, vård och stöd för sin hälsa samt behovet av samordnade insatser från kommun och landsting.

Tillsynen omfattar vidare kommunens verksamhet på flera nivåer; hur kommunen planerar verksamheten på ledningsnivå, hur arbetet ser ut kring enskilda individer samt kvalitet och innehåll i verksamheter för boende och sysselsättning. Även kommunens hälso- och sjukvård ingår, om än i begränsad omfattning, i denna tillsyn. En helhetsorienterad tillsyn förväntas leda till att brister på flera områden av kommunens verksamhet blir uppmärksammade vid samma tillfälle och därmed åtgärdade i sin helhet.

Projektets avsikt är även att utveckla och förbättra tillsynens metoder för att öka förutsägbarheten och tydligheten. Därmed får enskilda kommuner en ökad insyn i länsstyrelsernas arbetssätt och bedömningar. Möjligheten att jämföra tillsynens resultat mellan olika kommuner ökar också. Inom ramen för tillsynsprojektet har mer specifika krav på kommunens verksamhet formulerats. Kraven grundas på lagstiftningen och psykiatireformens intentioner men också på den samlade kunskap som finns från olika utvärderingar.

Granskningen av SDF Södra Innerstaden är således en del av tillsynsmyndigheternas landsomfattande tillsyn över kommunernas insatser för personer med psykiska funktionshinder. Det innebär att resultatet av tillsynen i SDF Södra Innerstaden också kommer att ingå i en sammanställning av tillsynens resultat på nationell nivå.

Vad har granskats och hur?

Ett antal granskningsområden har valts med utgångspunkt i kommunernas ansvar för personer med psykiska funktionshinder. Tillsynen omfattar tre delundersökningar;

- Granskning av kommunernas planering och uppbyggnad av verksamheter
- Granskning av rättssäkerheten i handlägningsprocessen och kvalitet och innehåll i handläggarnas arbete med enskilda individer
- Granskning av kvalitet och innehåll i verksamheter för boende och sysselsättning

Valda granskningsområden

Kommunens ansvar att nå de personer med psykiska funktionshinder som har behov av socialtjänstens insatser

Enligt socialtjänstlagen skall socialnämnden göra sig förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen för människor med fysiska och psykiska funktionshinder samt i sin uppsökande verksamhet upplysa om socialtjänstens verksamhet på dessa områden (5 kap. 8 § SoL). En central uppgift för kommunen är således att finna de personer med psykiska funktionshinder som har behov av socialtjänstens insatser och erbjuda dem kommunens stöd. Denna uppgift är särskilt viktig med tanke på att målgruppen många gånger själva inte söker den hjälp de behöver.

Kommunens ansvar för att planera sin verksamhet och bygga upp verksamhet och insatser för personer med psykiska funktionshinder

Enligt socialtjänstlagen har kommunen en skyldighet att planera sin verksamhet för människor med psykiska funktionshinder (5 kap. 8 § SoL). En sådan planering är nödvändig för att målgruppen skall uppmärksammas och för att nödvändiga resurser skall avsättas. Planeringen bör utgå från kunskap om målgruppens behov och förutsättningar och på ett tydligt sätt vägleda cheferna i deras planering av olika typer av verksamheter. En planering av kommunens olika verksamheter är också nödvändig för att dessa skall kunna följas upp och anpassas efter nya behov och förutsättningar.

Socialnämnden skall vidare medverka till att den enskilde får en meningsfull sysselsättning och får bo på ett sätt som är anpassat efter hans eller hennes behov av särskilt stöd. Kommunen skall inrätta bostäder med särskild service för dem som behöver ett sådant boende (5 kap. 7 § SoL). Personer med psykiska funktionshinder har mer eller mindre omfattande funktionshinder och varierande behov av stöd till ett fungerande boende, lämplig sysselsättning eller andra centrala insatser. Det stöd som byggs upp av kommunen skall både täcka målgruppens behov och vara tillräckligt varierat för att var och en skall få ett individanpassat stöd.

Kommunens ansvar för att kommunens stöd till den enskilde är behovsstyrt och rättssäkert handlagt

För att stödet till enskilda individer skall leda till ökade möjligheter att delta i samhällets gemenskap och leva som andra, bör stödet utformas utifrån en helhetssyn på den enskildes behovssituation där sociala, fysiska, medicinska och psykiska behov beaktas. En individuell plan bör upprättas. En systematisk uppföljning av beslut, planer och insatser bör genomföras och vid behov omprövas (SOSFS 1998:8 (S)). Handläggning av ärenden som rör enskilda samt genomförande av beslut om stödinsatser, vård och behandling skall dokumenteras (11 kap. 5 § SoL). Den som så önskar skall vidare ha möjlighet att få ett personligt stöd i form av kontaktperson (3 kap. 6 § SoL, 9 § punkt 4 LSS). Personligt ombud bör även erbjudas i de kommuner där sådana finns.

Kommunens ansvar för kvalitet och innehåll i verksamheter för boende och sysselsättning

Kommunen ansvarar för att medverka till att den enskilde får meningsfull sysselsättning och får bo på ett sådant sätt som är anpassat efter hans eller hennes behov av särskilt stöd. Det innebär att de verksamheter kommunen bygger upp skall ha en sådan kvalitet och ett sådant innehåll att de skapar möjligheter för de psykiskt funktionshindrade till ökat deltagande i samhällets gemenskap. Verksamheterna bör därför ha en motiverande och rehabiliterande inriktning. Innehållet i kommunens verksamheter bör utformas utifrån kunskapen om målgruppens särskilda svårigheter. Insatserna inom ramen för verksamheten skall vidare individanpassas och skräddarsys efter var och ens behov och förutsättningar. Det är också viktigt att enskilda har tillgång till en särskild kontaktperson i verksamheten.

Kommunens ansvar för att ha system för att fortlöpande säkra och utveckla kvaliteten i den sociala verksamheten såväl som i verksamheten för hälso- och sjukvård

För att kvaliteten ska kunna säkras och fortlöpande utvecklas är det viktigt att kommunen har ett system för planering, utförande, uppföljning och utveckling av kvaliteten i såväl

verksamheten i stort som i verksamheter för boende och sysselsättning (SOSFS 1998:8 (S), SOSFS:24 (M)).

Kommunernas ansvar för att det finns personal med adekvat kompetens och personlig lämplighet i arbetet med personer med psykiska funktionshinder

För utförande av socialnämndens uppgifter skall det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet (3 kap. 3 § SoL). Personalens kompetens i arbetet med personer med psykiska funktionshinder är viktig för att dessa skall få de insatser de behöver och har rätt till. Personalens kompetensutveckling skall därför uppmärksammas såväl på övergripande ledningsnivå som på enhetsnivå.

Kommunens ansvar att samverka med både brukar- och anhörigorganisationer och personalens ansvar att samarbeta med enskilda brukare

Psykiatrireformen lyfter fram betydelsen av socialnämndens samverkan med brukar- och anhörigorganisationer. Det kan gälla såväl i nämndens uppsökande verksamhet som när kommunen planerar sina insatser för målgruppen (3 kap. 4 § SoL, 5 kap. 8 § SoL). På den individuella nivån skall socialnämndens insatser utformas och genomföras tillsammans med den enskilde (3 kap. 5 § SoL).

Kommunens ansvar att samverka med psykiatrin och andra berörda myndigheter

Flera välfärdsaktörer har ett gemensamt ansvar för att personer med psykiska funktionshinder får ett samordnat stöd från samhället. Kommunerna har dock ett särskilt ansvar för att uppmärksamma behovet av samordnade insatser. För att detta skall vara möjligt krävs en samordning av resurser och regelverk på ledningsnivå och ett samarbete mellan personal från olika enheter och myndigheter/organisationer. Båda nivåerna är ömsesidigt beroende av varandra. En samordning på ledningsnivå är ingen garanti för att ett samarbete verkligen kommer igång på den operativa nivån. Likaså är ett samarbete mellan olika personalgrupper inte en garanti för ett hållbart samarbete över tid. Ett välutvecklat samarbete på personell nivå riskerar att försvinna om inte samarbetet är legitimerat av ledningen för respektive organisation eller myndighet. Gemensamma mål, riktlinjer och former är en förutsättning för att samarbetet ska överleva på lång sikt (5 kap. 8 § SoL, 3 kap. 4 och 5 §§ SoL).

Kommunens hälso- och sjukvårdsansvar

Enligt hälso- och sjukvårdslagen skall det finnas en verksamhetschef som ansvarar för kommunens hälso- och sjukvård (29 § HSL). Inom det verksamhetsområde som kommunen bestämmer skall det även finnas en medicinskt ansvarig sjuksköterska (24 § HSL). För att säkerheten i vården skall kunna säkerställas skall kommunen ha rutiner för sin läkemedelshantering (SOSFS 2000:17).

Metod – tre delundersökningar

Granskning av stadsdelens planering av sin verksamhet för personer med psykiska funktionshinder

En enkät skickades till landets samtliga kommuner/stadsdelar i januari 2002 inklusive SDF Södra Innerstaden. SDF Södra Innerstaden ombads att bifoga aktuella dokument till ett antal frågor. Det gällde politiska mål, verksamhetsplan, skriftliga riktlinjer för utskrivning eller

permission från sluten psykiatrisk vård samt samordnad och individuell plan, gemensamma mål/policy för samverkan och plan för kompetensutveckling. SDF Södra Innerstaden svarade på enkäten och bifogade skriftliga mål för människor med funktionshinder och långvarigt störda människor. Kvaliteten i svaren har granskats av länsstyrelsen.

Urval av kommuner för en fördjupad granskning

Den fördjupade tillsynen av kommunernas insatser för personer med psykiska funktionshinder har genomförts i ett urval av landets kommuner. Urvalet av kommuner skapar förutsättningar att på nationell nivå belysa frågan om psykiskt funktionshindrades tillgång till ett tillräckligt och anpassat stöd nio år efter psykiatrireformen.

Granskning av rättssäkerheten i handlägningsprocessen och kvalitet och innehåll i handläggarnas arbete med enskilda individer

Granskningen fokuseras på handläggarnas dokumentation av socialtjänstens insatser samt deras bedömning av enskildas behov, deras planering och uppföljning av insatser. Om insatserna eller stödet är tillräckligt och individanpassat ingår också det i denna granskning. Däremot granskas inte arbetet med enskilda individer i utförarledet.

Urval av individer

SDF Södra Innerstaden ombads att upprätta en lista på det antal psykiskt funktionshindrade som har stöd från socialtjänsten. Listan innehöll 47 personer. Ett slumpmässigt urval på 15 personer har sedan gjorts av Länsstyrelsen. Med 5 personer av dessa 15 genomförde Länsstyrelsen intervjuer.

Metod för datainsamling

Information kring utvalda personer har insamlats från flera källor i syfte att få ett tillförlitligare underlag för Länsstyrelsens bedömningar. Individens akt har granskats utifrån en checklista. Den handläggare som har den huvudsakliga kontakten med individen har sedan via en enkät fått svara på ett antal frågor om individen. Dessutom har en kvalitativ intervju genomförts med de individer som tackade ja till att intervjuas.

Analys och bedömning

Den insamlade informationen har strukturerats och utgjort underlag för en bedömning på individnivå på ett antal områden. Individmaterialet har sedan sammanställts. Länsstyrelsen vill inte dra några generella slutsatser från de 5 intervjuer då metoden var ostrukturerad och byggde på vad personerna valde att berätta.

Granskning av verksamheter för boende och sysselsättning

Urval av verksamheter

I SDF Södra Innerstaden har Tranans gruppboende och sysselsättningsverksamheten Kooperativet Alfa granskats.

Metod för datainsamling

Skriftligt material i form av mål och styrdokument såsom verksamhetsberättelse, verksamhetsplan, system för avvikelshantering och klagomål samt samverkansrutiner har inhämtats i det fall sådana dokument funnits upprättade. Vid besök i verksamheterna har en

strukturerad chefsintervju respektive gruppintervju med personalen genomförts. En checklista har använts för granskning av den fysiska miljön i verksamheterna. 2 intervjuer med boende på Tranan samt 2 intervjuer med deltagare i Kooperativet Alfa verksamhet har genomförts under besöken.

Analys och bedömning

Den insamlade informationen har strukturerats och utgjort underlag för bedömningar av verksamheten på olika områden.

Hur ska rapporten läsas?

Länsstyrelsen har genomfört en omfattande granskning av SDF Södra Innerstadens verksamhet för personer med psykiska funktionshinder. Granskningen omfattar både planeringen av verksamheten och arbetet i praktiken. Det innebär att rapporten blir omfattande för att en samlad bild av hela granskningen skall kunna ges. En delrapport som omfattar Socialstyrelsens granskning av kommunens hälso- och sjukvård på planeringsnivån bifogas denna rapport.

Den första delen av rapporten är en allmän beskrivning av kommunen och hur kommunen organiserat sin verksamhet för personer med psykiska funktionshinder. I den allmänna beskrivningen ingår även uppgifter om befolkningen och förväntat antal personer med psykiska funktionshinder i kommunen.

Redovisningen av länsstyrelsens granskning och dess resultat är indelad i sju delar. För varje område redovisas länsstyrelsens bedömningar från granskningen på planeringsnivån, granskningen kring enskilda individer samt granskningen av verksamheter för boende och sysselsättning. För varje område redovisas även länsstyrelsens bedömningsgrunder och iakttagelser.

Begrepp som används i rapporten

Personer med psykiska funktionshinder

Begreppet definieras utifrån Socialstyrelsens definition av psykiatrireformens målgrupp. Det är personer som lider av sådana funktionsnedsättande och så omfattande psykiska besvär att de har svårt att klara det dagliga livet och behöver stöd från socialtjänsten.

Verksamheter för boende

Beteckningen ”verksamheter för boende” används i rapporten som ett samlingsbegrepp för olika typer av verksamheter som förmedlar stöd till ett fungerande boende för psykiskt funktionshindrade. En verksamhet avgränsas genom att en chef och viss personal är knutna till verksamheten. Olika typer av verksamheter kan vara:

- Verksamhet som förmedlar boendestöd (del av verksamhet inom hemtjänsten, boendestödsgrupper, trapphusboende)
- Bostad med särskild service enligt 5 kap. 7 § SoL eller 9 § LSS
- Hem för viss annan heldygnsvård enligt 5 kap. 7 § SoL
- Hem för vård eller boende (HVB)

Verksamheter för sysselsättning

Beteckningen ”verksamheter för sysselsättning” används i rapporten som ett samlingsbegrepp för olika typer av sysselsättningsverksamheter. En verksamhet avgränsas genom att en chef och viss personal är knutna till verksamheten. Olika typer av verksamheter kan vara:

- Daglig verksamhet enligt LSS
- Dagverksamhet (träffställe) enligt 3 kap. 6 § SoL
- Dagverksamhet (mer strukturerat innehåll med arbetsliknande inslag) enligt 3 kap. 6 § SoL
- Rehabiliteringsverksamhet i samverkan med andra huvudmän enligt 2 kap. 6 § SoL.

Beskrivning av kommunen

Hur många personer med psykiska funktionshinder har kommunen kontakt med?

I SDF Södra Innerstaden var 23.419 personer mellan 19 och 64 år bosatta den 31 december 2003. Utifrån Socialstyrelsens procenttal uppskattade personer med psykiska funktionshinder så skulle det innebära att det SDF Södra Innerstaden fanns ca 225 personer med psykiska funktionshinder mellan 19 och 64 år den 31 december 2003. Enligt den lista som SDF Södra Innerstaden redovisade till länsstyrelsen i september 2002 fanns det 47 personer med psykiska funktionshinder som hade någon form av bistånd eller insats från socialtjänsten.

Socialstyrelsen har uppskattat antal personer med psykiska funktionshinder i befolkningen som är 18 år och äldre.

Storstad: 0,96% av befolkningen 18 år och äldre

Övriga landet: 0,56% av befolkningen 18 år och äldre

Totalt: 0,63% av befolkningen 18 år och äldre

(källa: Socialstyrelsen följer upp och utvärderar 1998:4, sid 40)

Hur organiserar kommunen sitt arbete för personer med psykiska funktionshinder?

Vård och omsorg ansvarar för de flesta insatser/bistånd som ges till personer med psykiska funktionshinder enligt LSS och SoL i SDF Södra Innerstaden. Det fanns dock några personer med psykiska funktionshinder som beviljats daglig sysselsättning på Kooperativet Alfa via Enheten för vuxna inom Individ och familjeomsorgen.

Planering och uppbyggnad av verksamheter

Stadsdelens kännedom om och information till personer med psykiska funktionshinder

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen skall genom inventering eller på annat godtagbart sätt inhämta uppgifter om antal personer med psykiska funktionshinder och deras behov. Inventeringen bör vara regelbunden och göras i samverkan med psykiatri.

(5 kap. 8 § SoL och 15 § punkt 1 LSS)

Kommunen skall informera om det stöd och den service som erbjuds personer med psykiska funktionshinder. Information bör vara regelbunden samt tillräckligt bred och träffsäker.

(3 kap. 1 och 4 §§ SoL, 5 kap. 8 § SoL och 15 § punkt 3 LSS)

Uppfyller kraven:

- Kommuner som i samverkan med psykiatri gjort en inventering under de senaste 7 åren innehållande antal personer, kön, ålder, boende och sysselsättning alternativt skaffat sig kännedom om målgruppen på annat sätt och i godtagbar omfattning.
- Kommuner som har genomfört informationsinsatser under de senaste året och använt sig av mer än en informationskanal.

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- som ställs på information om socialtjänstens insatser till personer med psykiska funktionshinder.

Uppfyller ej kraven

- som ställs på stadsdelen att skaffa sig kännedom om de personer med psykiska funktionshinder som finns i stadsdelen.

Länsstyrelsens iakttagelser

Enligt enkätundersökningen från 2002 om kommunens planering framkommer att SDF Södra Innerstaden ej genomfört någon inventering över hur det ser ut vad gäller antal, kön, ålder, sysselsättning mm för personer med psykiska funktionshinder i stadsdelen. Någon inventering var då ej heller planerad att genomföras under de närmaste två åren.

Genom rehabiliteringsprojektet Vågen har informationsinsatser gjorts. Viss riktad information har också förekommit från SDF Södra Innerstaden.

Stadsdelens mål och planer för personer med psykiska funktionshinder

Politiska mål och verksamhetsplan på övergripande ledningsnivå

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen bör ha mål för sin verksamhet på politisk nivå samt en verksamhetsplan som stöd för personal på olika nivåer i organisationen.

(5 kap. 8 § SoL, SOSFS 1998:8)

Uppfyller kraven:

- Kommuner som har politiska mål i skriftlig form
- Kommuner som har en skriftlig verksamhetsplan med lokal prägel och som fokuserar på frågor som har betydelse för målgruppen.

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- på politiska mål för verksamheten.

Uppfyller ej kraven

- på skriftlig verksamhetsplan för personer med psykiska funktionshinder.

Länsstyrelsens iakttagelser

Kommunen angav i enkätundersökningen från våren 2002 att de har policy eller mål på politisk nivå för stadsdelens insatser för personer med psykiska funktionshinder. En skriftlig verksamhetsplan för målgruppen saknades dock.

Mål, plan och uppföljning i verksamhet för boende, Tranan

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

En verksamhet för boende skall ha en plan för verksamheten med angivna mål som kontinuerligt följs upp. Målen och de medel verksamheten har till sitt förfogande skall utgå från psykiatireformens intentioner och de boendes behov av ett fungerande boende samt konkretiseras efter den typ av verksamhet det gäller.

(5 kap. 7 och 8 §§ SoL, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- verksamheten ha en plan med konkreta mål som tydliggör sambandet mellan mål, medel och resurser
- angivna mål och medel utgå från de boendes behov av ett välfungerande boende och konkretiseras utifrån verksamhetens uppdrag
- planen ha följts upp minst en gång det senaste året
- planen vara känd av personalen i verksamheten

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- på plan för verksamheten med angivna mål som kontinuerligt följs upp

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsen grundar sina uppgifter på samtal med verksamhetschef och personal på Tranans gruppboende. I planen för Tranen som länsstyrelsen tagit del av är målen nedbrutna och konkretiserade.

Mål, plan och uppföljning i verksamheter för sysselsättning, Kooperativet Alfa

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

En verksamhet för sysselsättning skall ha en plan för verksamheten med angivna mål som kontinuerligt följs upp. Målen och de medel verksamheten har till sitt förfogande skall utgå från psykiatireformens intentioner och deltagarnas behov av en lämplig sysselsättning samt konkretiseras efter den typ av verksamhet det gäller.

(5 kap. 7 och 8 §§ SoL, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- verksamheten ha en plan med konkreta mål som tydliggör sambandet mellan mål, medel och resurser
- angivna mål och medel utgå från deltagarens behov av en välfungerande sysselsättningsverksamhet och konkretiseras utifrån verksamhetens uppdrag
- planen ha följts upp minst en gång det senaste året
- planen vara känd av personalen i verksamheten

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- på plan för verksamheten med konkreta mål som är kända av personalen och utgår från deltagarens behov.

•

Uppfyller ej kraven

- på att planen ska ha följts upp minst en gång senaste året.

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsens bedömning grundar sig på uppgifter från samtal med verksamhetschef och personal samt dokument som länsstyrelsen fått ta del av. Det framgår ej när målsättning och verksamhetsplan har upprättats eller när de följts upp.

Stadsdelens utbud av insatser

Vilka verksamheter för boende finns i stadsdelen?

Planering för och placering av personer med psykiska funktionshinder som är i behov av insats i form av gruppboende enligt LSS eller bistånd i form av bostad med särskild service enligt SoL sker kommunövergripande i Malmö stad. Det fanns 2003 5 gruppboenden enligt LSS för personkrets 3 i SDF Södra Innerstaden - Listergatan 5, Sorgenfri, Lilla Styrkan, Tranan och Ugglan. Det fanns även ett boende enligt SoL på Båstadgatan. I Malmö stad 15 gruppboenden enligt LSS för personer med psykiska funktionshinder som tillhör personkrets 3.

Tillgång till långsiktigt och anpassat boende

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen skall inrätta bostäder med särskild service för de personer med psykiska funktionshinder som har behov av ett sådant boende.

(5 kap. 7 § SoL, 9 § punkt 9 LSS, JO:s yttrande den 6 september 2000 om verkställighet)

Uppfyller kraven:

- Kommuner som verkställt alla beslut om bostad med särskild service inom tre månader
- Kommuner som endast undantagsvis placerar personer med psykiska funktionshinder under 65 år i äldreboende.

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller ej kraven

- på tillgång till anpassade bostäder eftersom alla beslut om bostad med särskild service ej var verkställda och inom tre månader.

Uppfyller kraven

- då inga personer med psykiska funktionshinder bor i äldreboende.

Länsstyrelsens iakttagelser

Det framgår från enkätundersökningen från våren 2002 om kommunens planering att 10 personer hade fått vänta mer än tre månader på att få sitt beslut om bostad med särskild service verkställt. Inga personer med psykiska funktionshinder hade placerats i äldreboende.

Länsstyrelsen vill betona vikten av att en person som tillhör personkretsen enligt LSS i första hand ska erbjudas insatser enligt denna lag då detta är till fördel för den enskilde.

Det finns sedan 1 juli 2002 möjlighet för Länsstyrelsen att ansöka om särskild avgift hos Länsrätten vid icke verkställda domar. Länsstyrelsen anser att beslut skall verkställas inom tre månader.

Vilka verksamheter för sysselsättning finns i stadsdelen?

Inom SDF Södra Innerstadens område finns Borrgatans arbetsrehab och Arbetskooperativet Alfa. I Malmö stad finns även sysselsättning för psykiskt funktionshindrade på bl a Sallerupsvägen, Fontänhuset och individuella platser.

Tillgång till alternativa insatser för sysselsättning

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen skall kunna erbjuda ett utbud av alternativa sysselsättningar som är varierat och har en tydlig inriktning mot rehabilitering. Verksamheter för sysselsättning bör innehålla mer eller mindre arbetsliknande inslag och kommunen bör regelbundet inventera möjliga arbetsplatser på orten. (3 kap. 6 § SoL, 5 kap. 7 § SoL, 9 § punkt 10 LSS)

Uppfyller kraven:

- Kommuner som under det senaste året har kunnat erbjuda minst tre alternativa sysselsättningsmöjligheter.

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- på variation i tillgången till alternativa insatser för sysselsättning.

Länsstyrelsens iakttagelser

I Malmö stad och inom SDF Södra Innerstaden finns alternativa sysselsättningar för målgruppen. Länsstyrelsen ser positivt på att olika målgrupper inte blandas.

Den enskildes rättssäkerhet i handläggningsprocessen

Rättssäkerhet i handläggningsprocessen

Handläggning av ansökan om insatser kring boendet

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Ansökan

Enligt dokumentationsskyldigheten skall en ansökan om boende, boendestöd dokumenteras.

(11 kap 1 och 5 §§ SoL, 8 § LSS)

- För att uppfylla ställda krav på rättssäkerhet skall ansökan vara dokumenterad med vad som söks och vem som söker.

Utredning

En utredning skall finnas dokumenterad och innehålla beskrivning av funktionshindren och aktuell situation, behoven av insatser, vad som föranleder ansökan, vilka insatser som söks, sökandes egna önskemål och resurser samt förslag till beslut. (11 kap 1 och 5 §§ SoL, 13 § Förvaltningslagen)

- För att uppfylla ställda krav på rättssäkerhet skall utredningen minst innehålla vad som föranleder ansökan, vilka insatser som söks och förslag till beslut.

Handläggningstid

Utredning skall inledas skyndsamt och genomföras utan dröjsmål och leda till beslut i rimlig tid.

Rimlig tid är en månad i undantagsfall längre (7 § FL, 11 kap 1 § SoL).

- För att uppfylla ställda krav skall handläggningstiden i normalfallet inte överstiga en månad.

Beslut

Beslutet skall innehålla vad som sökts, vad som bifallits respektive avslagits och enligt vilken paragraf, när beslutet fattades och av vem. Om det är ett avslagsbeslut skall det innehålla motivering och besvärshänvisning. (4 kap 1 och 2 §§ 11 kap 8 § SoL, 9§ p 1-10 LSS)

- För att uppfylla ställda krav på rättssäkerhet skall beslutet minst innehålla vad som bifallits respektive avslagits och enligt vilket lagrum, om avslag motivering och besvärshänvisning.

Uppföljning av beslut

En systematisk uppföljning av beslut, planer och insatser, som berör den enskilde, bör göras och dokumenteras samt vid behov omprövas. När det gäller långtgående beslut som bostad med särskild service är det istället lämpligt att det i beslutet antecknas tid för uppföljning. (SOSFS 1998:8 (S))

- För att uppfylla ställda krav på rättssäkerhet bör uppföljnings/omprövningsdatum finnas dokumenterat.

Verkställighet av beslut

Beslut ska verkställas omgående. När det gäller bostad med särskild service måste beslutet verkställas inom rimlig tid, som får bedömas från fall till fall, men bör inte överskrida tre månader.

(16 kap 3 § sista st. och 11 kap 5 § SoL och 27 § sista st. LSS)

- För att uppfylla ställda krav på rättssäkerhet bör beslutet om boendestöd/hemtjänst och eventuellt andra insatser kring boendet ha verkställts inom en månad och beslutet om bostad med särskild service ha verkställts inom tre månader.

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- på rättssäkerhet i ansökan för 7 av 12 personer
- på utredning för 9 av 12 personer
- på handläggningstid för 9 av 12 personer
- på beslut för 10 av 12 personer

- på uppföljning av beslut för 5 av 12 personer
- på verkställighet av beslut för 11 av 12 personer.

Länsstyrelsens iakttagelser

15 individers akter har granskats. 3 personer hade ej beslut om boende då annan insats var aktuell. Det kan konstateras att de största bristerna finns när det gäller ansökan och uppföljning av beslut. Det fanns ofta inte nedtecknat i akterna på vilket sätt ansökan gått till. När det gäller uppföljning av beslut kunde i flera akter konstateras flera år mellan uppföljningstillfällena. Länsstyrelsen anser det lämpligt att ärendet följs upp en eller par gånger per år.

Handläggning av ansökan om insatser kring sysselsättningen

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Ansökan

Enligt dokumentationsskyldigheten skall en ansökan om sysselsättning dokumenteras.

(11 kap 1 och 5 §§ SoL, 8 § LSS)

- För att uppfylla ställda krav på rättssäkerhet skall ansökan vara dokumenterad med vad som söks och vem som söker.

Utredning

En utredning skall finnas dokumenterad och innehålla beskrivning av funktionshindren och aktuell situation, behoven av insatser, vad som föranleder ansökan, vilka insatser som söks, sökandes egna önskemål och resurser samt förslag till beslut.

(11 kap 1 och 5 §§ SoL, 13 § Förvaltningslagen)

- För att uppfylla ställda krav på rättssäkerhet skall utredningen minst innehålla vad som föranleder ansökan, vilka insatser som söks och förslag till beslut.

Handläggningstid

Utredning skall inledas skyndsamt och genomföras utan dröjsmål och leda till beslut i rimlig tid.

Rimlig tid är en månad i undantagsfall längre. (7 § FL, 11 kap 1 § SoL)

- För att uppfylla ställda krav på rättssäkerhet skall handläggningstiden i normalfallet inte överstiga en månad.

Beslut

Beslutet skall innehålla vad som sökts, vad som bifallits respektive avslagits och enligt vilken paragraf, när beslutet fattades och av vem. Om det är ett avslagsbeslut skall det innehålla motivering och besvärshänvisning. (4 kap 1 och 2 §§ 11 kap 8 § SoL, 9§ p 1-10 LSS)

- För att uppfylla ställda krav på rättssäkerhet skall beslutet minst innehålla vad som bifallits respektive avslagits och enligt vilket lagrum, om avslag motivering och besvärshänvisning.

Uppföljning av beslut

En systematisk uppföljning av beslut, planer och insatser, som berör den enskilde, bör göras och dokumenteras samt vid behov omprövas. (SOSFS 1998:8 (S))

- För att uppfylla ställda krav på rättssäkerhet bör uppföljnings/omprövningsdatum finnas dokumenterat.

Verkställighet av beslut

Beslut ska verkställas omgående. (16 kap 3 § sista st. och 11 kap 5 § SoL och 27 § sista st. LSS)

- För att uppfylla ställda krav på rättssäkerhet bör beslutet om sysselsättning ha verkställts inom en månad.

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- på rättssäkerhet i ansökan, utredning, beslut och verkställighet, när det gäller frågan om sysselsättning för alla personer med psykiska funktionshinder som vars akter som Länsstyrelsen har granskat.

Länsstyrelsens iakttagelser

I 3 av 15 granskade akter fanns ansökan, utredning och bifallsbeslut om daglig sysselsättning på Kooperativet Alfa. Enheten för vuxna hade handlagt dessa ärenden. Länsstyrelsen konstaterar god dokumentation i dessa akter.

Kvalitet och innehåll i handläggarnas arbete med enskilda individer

Handläggarnas stöd till enskilda personer med psykiska funktionshinder

Hur beskriver de enskilda själva sina behov, sina kontakter, den hjälp och det stöd de får av stadsdelen?

Av de slumpmässigt utvalda 15 personerna av totalt 47 som socialtjänsten definierade som personer med psykiska funktionshinder intervjuade Länsstyrelsen 6 personer. 9 personer avböjde eller bedömdes för sjuka för att kunna medverka vid en intervju. För 1 av dessa 9 personer skedde ett samtal/intervju istället skedde med anhöriga, då det var först vid hembesöket som personen inte ville låta sig intervjuas. Av de intervjuade var det 1 man och 5 kvinnor. De intervjuade var födda mellan 1945 och 1972.

Metoden skulle vara ostrukturerad och bygga på personernas egna berättelser.

5 personer bodde i gruppboende enligt LSS för personkrets 1: 3. 1 person hade flyttat till egen lägenhet i annan kommun. Vad gäller den person där Länsstyrelsen företog en mindre intervjuade med anhöriga bodde kvinnan tillsammans med släktingar och två syskon var anställda som hennes personliga assistenter.

Alla intervjuade uppbar sjukersättning för sin försörjning.

Tre personer hade daglig sysselsättning på Kooperativet Alfa. En av dessa hade dock planer på att börja på Hyllie Parks folkhögskola. En person hade tidigare varit på Fontänhuset men ville nu njuta av att vara förtidspensionerad utan sysselsättning. Denna person hade haft ett ordinarie arbete under många år tidigare. En person var volontär ett par dagar i veckan i en second handbutik. En person var för sjuk för att delta i sysselsättning.

De flesta av de intervjuade var ensamstående. En person var sammanboende. En person var förlovad och planerade att bli sambo i en annan kommun. 1 av intervjupersonerna har barn.

Några kommentarer från de intervjuade:

Om att bo i gruppboende berättar några:

” Vi var i Turkiet förra året med andra som bor här. Två personal var med. Vi fick betala deras resa. Jag sparar varje månad.”

” Ibland blir jag avigt inställd till att bo i sådant här boende, jobbigt med sådana som är sjuka”.

” Jag har blivit mycket förbättrad genom gruppboendet. Jag har blivit bra och fått insikt i min sjukdom. Jag har inte fått någon hjälp innan”.

” Vi är som en lycklig familj i boendet, dricker kaffe ihop och läser tidningen. Nu har jag det ofattbart bra och är rentav lycklig. Men jag vill nog bo själv igen när jag blir bättre.”

” Inom psykiatrin så klumpar man ihop 20 människor på en låst avdelning utan sysselsättning. Det är ingen bra lösning. Jag tror att man i möjligaste mån ska ta ansvar för sitt eget boende.

Man mår inte bra av att släppa självbevarelsedriften. Då är det bättre med stöd i hemmet. Jag tror ej på att diagnostisera och sjukförklara. Det är viktigare att ha en identitet som person och resurs.”

Vid intervjun med anhöriga sade dessa:

”Vi romer vill ta hand om gamla och sjuka inom familjen, vi älskar varandra mycket.

Vid intervju med deltagare från Kooperativet Alfa sade en person:

”Jag känner verkligen att jag utvecklats här på Alfa.”

Stödprocessen – Behovet av ett fungerande boende

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Personer med psykiska funktionshinder har rätt att få relevanta behov av boende/boendestöd uppmärksammade, planerade i sin helhet och få de insatser som motsvarar hans/hennes behov. Insatserna skall vara anpassade till individens förutsättningar och behov och följas upp regelbundet. (4 kap 1 § SoL, 5 kap. 7§ SoL, 9 § p. 9 LSS, 10 § LSS, 15 § p. 1 LSS, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- behovet av boende/boendestöd vara uppmärksammat och bedömt av handläggaren eller framgå tydligt av personakten. Den enskildes egna utsagor skall motsvaras av de behov som uppmärksammas.
- det finnas angivna mål och en tydlig planering som motsvaras av den enskildes egna utsagor.
- den enskilde få de insatser som han har behov av. Insatserna skall vara anpassade efter den enskildes situation och förutsättningar. Det skall framgå av den enskildes egna utsagor att insatserna är tillräckliga och anpassade till individens situation.
- en uppföljning av aktuella insatser och individens situation har genomförts minst en gång det senaste året. Den enskilde skall själv beskriva att hans behovssituation följs upp.

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- på att uppmärksamma enskildas behov av stöd för 12 av 13 personer
- på formulerade mål och individuell planering av insatser för 5 av 8 personer
- på tillräckliga och anpassade insatser för 10 av 11 personer
- och på uppföljning av genomförda insatser för 4 av 11 personer.

Länsstyrelsens iakttagelser

Vad gäller siffrorna ovan så saknades bedömningsunderlag eller så var bedömning ej aktuell i vissa ärenden.

Det fanns inga individuella planer upprättade i de akter som länsstyrelsen granskade. Länsstyrelsen anser att den individuella planen är ett bra instrument för att samordna och planera insatser.

Länsstyrelsen kunde konstatera brister när det gäller SDF Södra Innerstadens uppföljning av beslutade insatser i ett flertal ärenden.

Stödprocessen – Behovet av lämplig sysselsättning

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Personer med psykiska funktionshinder har rätt att få relevanta behov av sysselsättning uppmärksammade, planerade i sin helhet och få de insatser som motsvarar hans/hennes behov. Insatserna skall vara anpassade till individens förutsättningar och behov och följas upp regelbundet.

(4 kap 1 § SoL, 5 kap. 7§ SoL, 9 § p. 9 LSS, 10 § LSS, 15 § p. 1 LSS, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- behovet av sysselsättning vara uppmärksammat och bedömt av handläggaren eller framgå tydligt av personakten. Den enskildes egna utsagor skall motsvaras av de behov som uppmärksammas.
- det finnas angivna mål och en tydlig planering som motsvaras av den enskildes egna utsagor.
- den enskilde få de insatser som han har behov av. Insatserna skall vara anpassade efter den enskildes situation och förutsättningar. Det skall framgå av den enskildes egna utsagor att insatserna är tillräckliga och anpassade till individens situation.
- en uppföljning av aktuella insatser och individens situation ha genomförts minst en gång det senaste året. Den enskilde skall själv beskriva att hans behovssituation följs upp.

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- på att uppmärksamma enskildas behov av sysselsättning för 8 av 9 personer
- på formulerade mål och individuell planering för 7 av 9 personer
- på anpassade insatser för 7 av 7 personer på uppföljning av aktuella insatser för 5 av 6 personer.

Länsstyrelsens iakttagelser

Vad gäller siffrorna ovan så saknades bedömningsunderlag eller så var bedömning ej aktuell i vissa ärenden.

Det är frågan om behovet av sysselsättning är tillräckligt uppmärksammat. De personer som Länsstyrelsen intervjuade verkade i stort nöjda med de sysselsättningar som de hade eller som var planerade för dem.

Stödprocessen – Behovet av samordnade insatser

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Personer med psykiska funktionshinder har rätt att få sina behov bedömda utifrån en helhetssyn på den psykiskt funktionshindrades situation, möjligheter och behov där sociala, fysiska, medicinska och psykiska behov beaktas. Behövliga insatser skall planeras och samordnas i en individuell plan som motsvarar den enskildes behov av socialtjänstens insatser. En systematisk uppföljning av beslut, planer och insatser bör genomföras regelbundet och vid behov omprövas.

(SOSFS 1998:8 (S), 10 § LSS)

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- relevanta behov av boendestöd, sysselsättning samt vård för psykisk och fysisk hälsa ha uppmärksammats i sin helhet.
- den enskilde har en individuell plan där insatserna från socialtjänsten samordnas i sin helhet
- uppföljningen av genomförda insatser ske på ett samordnat sätt.

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller ej kraven

- då det för oftast saknades en helhetsbedömning, individuella plan och uppföljningen av genomförda insatser sker på ett samordnat sätt för de personer som ingått i granskningen.

Länsstyrelsens iakttagelser

I alla ärenden fanns en bedömning gjord utifrån sökt insats. Men en helhetsbedömning saknades ofta. Vidare fanns inga individuella planer upprättade i de akter som länsstyrelsen granskade. Det var brister i uppföljning av insatserna och dessa verkade inte ske på ett samordnat sätt.

Kontaktperson eller personligt ombud

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Personer med psykiska funktionshinder har behov av att ha tillgång till en förtroendefull kontakt som är kontinuerlig över tid och bör därför erbjudas en sådan.

(3 kap 6 § SoL, 9 § p. 4 LSS, Prop. 1993/94:218)

- För att uppfylla ställda krav skall den enskilde ha möjlighet att få ett personligt ombud, personlig assistent, kontaktperson eller någon annan form av stödperson. Det skall framgå av den enskildes egna utsagor att det finns en person som han kan vända sig till med förtroende

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- då alla hade kontinuerlig och stödjande kontakt med en stödperson.

Länsstyrelsens iakttagelser

De som bodde i gruppboestad hade en kontaktperson i personalgruppen. I sysselsättningsverksamheterna fanns också personal som brukarna kan vända sig till. De som hade kontakt med Enheten för vuxna träffade kontinuerligt sin socialsekreterare. Ingen av de intervjuade hade personligt ombud. Ett par av dem kände till vad ett personligt ombud kan hjälpa till med. I övriga akter framgick inte om någon kontakt med personligt ombud fanns.

Kvalitet och innehåll i verksamheter för boende och sysselsättning

Verksamhet för boende, Tranan

Beskrivning av verksamheten

Länsstyrelsen har besökt Tranan, Trelleborgsgatan 21 i Malmö. Tranan är en bostad med särskild service för vuxna enligt 9 § punkten 9 LSS för psykiskt funktionshindrade.

Målgrupp/antal boenden

På Tranan finns det 9 fullvärdiga lägenheter. Det fanns 2 kvinnor och 7 män i boendet i åldern 38 till 70 år. De flesta hade diagnosen schizofreni.

Personal

Verksamhetschefen har utbildning från sociala omsorgsprogrammet mm. På Tranan arbetar 6 mentalskötare och socialpedagoger (5,2 årsarbetare) samt 1 sjuksköterska (0,2 årsarbetare). Till boendet är också knutet en assistenttjänst (0,17 årsarbetare). Mellan 07.30 och 21.00 är det alltid två personal i tjänst. På helgen är det vid ett tillfälle endast en personal i tjänst. På natten kommer vid behov nattpatrullen till de boende. Personalomsättningen hade på senare tid varit stor.

Vad erbjuder verksamheten?

De boende har en kontaktperson i personalgruppen. Dessa erbjuder stöd och praktisk hjälp i den enskildes bostad, träning i förmågan att leva ett självständigt liv och att utveckla olika sociala förmågor. De flesta äter tillsammans i det gemensamma utrymmet. Olika aktiviteter anordnas med de boende.

De två boende som Länsstyrelsen intervjuade var nöjda med de insatser som de fick.

Miljö

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen skall inrätta bostäder med särskild service för personer med psykiska funktionshinder.

Boendet skall vara beläget så att de boende kan delta i samhällets gemenskap och leva som andra samt utformas så att en institutionsliknande boendemiljö kan undvikas.

(5 kap. 7 § SoL, 7 kap. 1 § punkt 2 och 3 SoL, 9 § punkt 9 LSS, SOSFS 2002:9 (S),

Länsstyrelsernas riktlinjer för enskild verksamhet enligt SoL och LSS)

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- boendet ligga i nära anslutning till nödvändiga kommunikationer och allmän service som post, bank och affärer
- bostaden i särskilda boendeformer skall vara fullvärdig med eget rum, toalett, dusch och kokmöjligheter. För hem för viss annan heldygnsvård som korttidsboende, rehabiliterings eller avlastningshem är eget rum med toalett och dusch önskvärt.
- boendet skall för att undvika en institutionell boendemiljö utformas så hemlikt som möjligt, inte vara samlokaliserad med annan liknande verksamhet och heller inte vara för stort. Det kan exempelvis innebära att:
  - Antal boende i gruppboende inte bör överstiga sex personer
  - Antal boende i serviceboende inte bör överstiga tio personer
  - Antal boende i korttidsboende inte bör överstiga tjugo personer

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- på fullvärdiga lägenheter, på tillgänglighet och på yttre miljö.

Uppfyller ej kraven

- på antal personer i boendet då dessa uppgår till 9 personer.

Länsstyrelsens iakttagelser

Tranan ligger i flervåningshus i centrala Malmö. Gruppboenden är inrymd på två våningar varför storleken på gruppboenden upplevs mindre än vad den faktiskt är. Lägenheterna är rymliga. Gruppboenden inrymde även personalutrymmen och gemensamma utrymmen. Tranan gav ett hemtrevligt intryck. Det finns affärer i närheten. Det är nära till busshållplats. Boendet hyr buss vid gemensamma utfärder.

Verksamhetens innehåll och individuell planering

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Verksamhetens innehåll bör utformas utifrån kunskapen om personer med psykiska funktionshinders behov av ett fungerande boende och inriktas mot att ge målgruppen ökade möjligheter att delta i samhällets gemenskap och leva som andra.

(3 kap. 6 § SoL, 5 kap. 7 § SoL, 7 och 9 §§ LSS)

För att uppfylla de krav som ställs bör:

- verksamheten erbjuda ett innehåll/insatser som ligger i linje med verksamhetens uppdrag och motsvara de boendes behov av ett fungerande boende
- verksamhetens insatser anpassas efter var och ens behov och förutsättningar samt ha motiverande och rehabiliterande inslag
- de boende ha tillgång till en kontinuerlig kontakt i personalgruppen

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- på innehåll och anpassade insatser i boendet och tillgång till kontinuerlig kontakt i personalgruppen

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

De insatser personer med psykiska funktionshinder får inom ramen för verksamheten skall planeras och systematiskt följas upp. En individuell plan bör upprättas där det framgår vilka insatser som utgår samt målet för dessa.

(11 kap. 5§ SoL, 7 och 10 §§ LSS, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs:

- bör verksamheten planera sina insatser för enskilda boenden och formulera individuella mål
- skall den individuella planeringen samt genomförandet av insatser inom verksamhetens ram dokumenteras
- bör verksamheten genomföra en systematisk uppföljning av insatserna för enskilda boende
- bör den individuella planeringen vara samordnad med övriga insatser som utgår från andra berörda enheter/organisationer/myndigheter i de fall enskilda boende så önskar.

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- på att planera insatser för enskilda boende och formulera individuella mål, individuell planering, systematisk uppföljning och samordning

Länsstyrelsens iakttagelser

Verksamhetsbeskrivning för Tranans gruppboende finns upprättad. Det finns kvalitetsmål formulerade för LSS-boenden i Malmö stad. I dem står bl a att brukaren ska känna sig trygg med de insatser som ges av personalen, ges möjlighet till utveckling, gemenskap med andra och delaktighet i samhällslivet efter individuella förutsättningar samt utifrån sina förutsättningar själv bestämma över sitt dagliga liv. Tranans intresseförening finns etablerad sedan 1999. Riktlinjer för avvikelshantering finns samt klagomålshantering. På Tranan hålls

husmöten varje söndag förmiddag med de boende. Personalen uppger att samverkan sker mellan olika myndigheter kring enskilda individer. Boendet har kontakt med medicinskt ansvarig sjuksköterska varje dag.

Verksamhet för sysselsättning, Kooperativet Alfa

Beskrivning av verksamheten

Form och uppdrag

Kooperativet Alfa är en dagverksamhet enligt 3 kap 6 § SoL med arbetsliknande innehåll och viss produktion. Verksamheten vänder sig till psykiskt funktionshindrade personer samt personer med dubbeldiagnos för rehabilitering och arbetsträning i en autentisk miljö. Kooperativet Alfa samverkar även med försäkringskassan och arbetsförmedling.

Kooperativet arbetar efter internationellt vedertagna regler för sociala kooperativ. Detta innebär öppenhet, demokrati och aktivt deltagande från medlemmarna. Medlemmarna har startat en ideell förening där viktigt beslut tas. Föreningen sammanträder varannan månad.

Kooperativet Alfa har adressen Norra Grängesbergsgatan 36 i Malmö.

Målgrupp/antal deltagare

Kooperativet Alfa har 20 platser. Vid länsstyrelsens besök i verksamheten våren 2003 fanns 15 personer inskrivna och det bedömdes ansvariga som ett lagom antal deltagare. Sammansättningen är ungefär hälften kvinnor och hälften män i åldern 20 till 60 år. Den enskilde deltar i verksamheten så länge det finns behov, det kan vara från 3 månader upp till 5 år. Målsättningarna är bl a att ge deltagarna social kompetens, passa tider, baskunskaper och möjlighet att gå vidare till något mer kvalificerat.

Personal

Det finns 3 personal i verksamheten. Dessa anser att antalet personal i verksamheten behöver utökas. Utbildningsbakgrunden hos personalen är socialpedagog, mentalskötare och restaurangutbildning. De har alla mer än 3 års erfarenhet av arbete med personer med psykiska funktionshinder.

Vad erbjuder verksamheten?

På Kooperativet Alfa finns möjlighet till sysselsättning i tapetsarerverkstad, cafeteria, snickeri och sömnadsverkstad. Verksamheten är öppen mellan 7.45 och 16.00 från måndag till fredag. Morgonmöte hålls dagligen.

Vart tar deltagarna vägen efter avslutad kontakt?

Deltagarna kan efter avslutad kontakt med Kooperativet Alfa gå vidare i studier eller arbete, fortsatt rehabilitering i andra former, annan sysselsättning där kraven är mindre eller ingen sysselsättning alls.

Miljö

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen skall medverka till att personer med psykiska funktionshinder får en meningsfull sysselsättning och vid behov inrätta lämpliga verksamheter för sysselsättning.

(5 kap. 7 § SoL, 3 kap. 6 § SoL, 9§ LSS)

För att uppfylla de krav som ställs bör:

- verksamheten ligga i nära anslutning till nödvändiga kommunikationer eller finnas på gångavstånd från den enskildes bostad.
- verksamheten ha tillgång till nödvändig utrustning

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- Kooperativet Alfa uppfyller kraven på närhet, utrustning och i övrigt en för verksamheten anpassad miljö.

Länsstyrelsens iakttagelser

Alfa Kooperativet är en stor egen byggnad som ligger ca en km från Malmös stadskärna. Det finns möjlighet att ta sig till kooperativet genom att åka lokalbuss, cykla eller gå. Lokalen är utrustad med för verksamheten teknisk och maskinell utrustning. Verksamheten ger besökaren ett gott och välkomnande intryck.

Verksamhetens innehåll och individuell planering

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Verksamhetens innehåll bör utformas utifrån kunskapen om personer med psykiska funktionshinders behov av meningsfull sysselsättning och inriktas mot att ge målgruppen ökade möjligheter att delta i samhällets gemenskap och leva som andra.

(3 kap. 6 § SoL, 5 kap. 7 § SoL, 7 och 9 §§ LSS)

För att uppfylla de krav som ställs bör:

- verksamheten erbjuda ett innehåll/insatser som ligger i linje med verksamhetens uppdrag och motsvara deltagarnas behov av en meningsfull sysselsättning
- verksamhetens insatser anpassas efter var och ens behov och förutsättningar
- verksamheten har en motiverande och rehabiliterande inriktning som bland annat kan exemplifieras av tillgång till arbets- och träningsplatser
- deltagarna i verksamheten ha tillgång till en kontinuerlig kontakt i personalgruppen

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- på anpassat innehåll, motiverande och rehabiliterande inslag och möjlighet till en kontinuerlig kontakt i personalgruppen.

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsen anser att Kooperativet Alfa har ett varierat utbud av sysselsättning. Det är positivt att verksamheten är praktiskt inriktad och att personalen visar ett stort och genuint engagemang.

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

De insatser personer med psykiska funktionshinder får inom ramen för verksamheten skall planeras och systematiskt följas upp. En individuell plan bör upprättas där det framgår vilka insatser som utgår samt målet för dessa.

(11 kap. 5§ SoL, 7 och 10 §§ LSS, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs:

- bör verksamheten planera sina insatser för enskilda boenden och formulera individuella mål
- skall den individuella planeringen samt genomförandet av insatser inom verksamhetens ram dokumenteras
- bör verksamheten genomföra en systematisk uppföljning av insatserna för enskilda boende
- bör den individuella planeringen vara samordnad med övriga insatser som utgår från andra berörda enheter/organisationer/myndigheter i de fall enskilda boende så önskar.

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- på individuell planering, uppföljning och samordning.

Länsstyrelsens iakttagelser

På Kooperativet Alfa har deltagarna en kontaktperson/handledare som de kan vända sig till för hjälp och stöd.

Brukarmedverkan och den enskildes självbestämmande och delaktighet

Stadsdelens inriktning mot brukarmedverkan och brukarinflytande

Information till brukar- och anhörigorganisationer

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen bör särskilt informera berörda brukar- och anhörigorganisationer om kommunens verksamhet för personer med psykiska funktionshinder.

(3 kap. 1 och 4 §§ SoL, 5 kap. 8 § SoL, 15 § punkt 3 LSS)

Uppfyller kraven

- Kommuner som har genomfört antingen muntliga eller skriftliga informationsinsatser under det senaste året

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- på information om SDF Södra Innerstadens verksamhet till berörda brukar- och anhörigorganisationer.

Länsstyrelsens iakttagelser

I enkätundersökningen från våren 2002 om kommunens planering för personer med psykiska funktionshinder angavs att information getts via en broschyr samt rehabiliteringsprojektet Vågen.

Synpunkter från brukar- och anhörigorganisationer vid planering och uppföljning av verksamheter

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Ledningen för socialtjänsten skall samverka med den organiserade brukar- och anhörigrörelsens företrädare. I sin planering och uppföljning av verksamheter som berör personer med psykiska funktionshinder skall ledningen inhämta synpunkter från brukar- och anhörigorganisationerna.

(5 kap. 8 § SoL, 15 § LSS)

Uppfyller kraven

- Kommuner som frågat efter synpunkter från brukar- och anhörigorganisationerna på minst tre aktuella verksamhetsområden under det senaste året

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller ej kraven

- på inhämtande av synpunkter från berörda brukar- och anhörigorganisationer.

Länsstyrelsens iakttagelser

I enkätundersökningen från våren 2002 om kommunens planering för personer med psykiska funktionshinder framkommer att SDF Södra Innerstaden inte inhämtat synpunkter från någon brukar eller anhörigorganisation under det senaste året.

Brukarinflytande i verksamheter för boende och sysselsättning

Brukarinflytande i verksamheter för boende och sysselsättning

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Personer med psykiska funktionshinders egna val och prioriteringar skall vara utgångspunkten för alla insatser som riktas till den enskilde. Det innebär att verksamheter för boende och sysselsättning bör finna former för inflytande för de boende respektive deltagarna i verksamheten. (SOU 1992:73 sid. 20, 1 kap. 1 § SoL, 5 kap. 8 § SoL, 6 § LSS, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- verksamheter för boende eller sysselsättning ha någon form av brukarråd eller ha utvecklat någon form för att systematiskt inhämta de boendes eller deltagarnas synpunkter på verksamheten
- de boendes eller deltagarnas synpunkter ha beaktats och påverkat verksamhetens innehåll och utformning i något eller några angivna exempel.

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- på brukarinflytande på gruppboendet Tranan och sysselsättningsverksamheten Kooperativet Alfa.

Länsstyrelsens iakttagelser

Tranan håller regelbundna möten med de boende, så kallade husmöten, samt anhörigmöten.

På Kooperativet Alfa hålls morgonmöten, föreningsmöten varannan månad och individuella samtal där deltagarna kan lämna sin syn på verksamheten.

Den enskildes självbestämmande och delaktighet

Den enskildes självbestämmande i stödprocessen

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Personer med psykiska funktionshinder skall vara delaktiga i utformningen av de insatser som planeras och genomförs. Den enskilde har rätt att få information om alternativa insatser och vara delaktig i planeringen och uppföljningen av dessa. Den enskilde skall också vara delaktig i det samarbete som sker mellan olika vård-, stöd- och rehabiliteringskontakter.

(1 kap. 1 § SoL, 3 kap 5 § SoL, 6 § LSS, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- den enskilde helt eller delvis deltagit i planering eller uppföljning av insatser vad gäller boende och sysselsättning samt att det skall framgå av den enskildes utsagor att han varit delaktig
- den enskilde ha varit delaktig helt eller delvis i det samarbete som förekommer samt att det skall framgå av den enskildes utsagor att han känner till eller varit delaktig i detta samarbete.

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- på individens delaktighet i planeringen av stödprocessen

Länsstyrelsens iakttagelser

I SDF Södra Innerstaden granskades 15 individers akter varav 6 individer intervjuades.

Det fanns inga individuella planer upprättade i akterna. Hemvårdsinspektörernas uppföljning av beslut om insats var bristfällig. Länsstyrelsen ges ändå intrycket att de boende på Tranan och deltagarna på Kooperativet Alfa har ett gott inflytande. Detta tillgodoses genom olika former av möten i grupp och individuellt med kontaktperson/handledare. Samarbete sker med berörda aktörer.

Den enskildes självbestämmande i verksamheter för boende och sysselsättning

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Personer med psykiska funktionshinder skall som alla andra kunna påverka det boende eller den sysselsättning han önskar samt det stöd han eller hon behöver för ett fungerande boende och en meningsfull sysselsättning.

(1 kap. 1 § SoL, 3 kap 5 § SoL, 6 § LSS, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- den enskilde som bor i bostad med särskild service ha möjlighet till självbestämmande och en hög grad av integritet i sitt boende
- den enskilde vara delaktig i planering och uppföljning av de insatser som genomförs inom ramen för verksamheten
- den enskilde vara delaktig i det samarbete som sker mellan verksamheten och andra vård-, stöd- och rehabiliteringskontakter

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- på den enskildes självbestämmande på Tranan och Kooperativet Alfa.

Länsstyrelsens iakttagelser

Lägenheterna på Tranan är fullvärdiga och de boende väljer själva hur de vill ha det i sina lägenheter. De boende är delaktiga i den planering som sker.

Deltagarna på Kooperativet Alfa väljer passande sysselsättning och sysselsättningsgrad i samråd med handläggare och arbetsledare. De är delaktiga i den planering som sker.

Bemötande

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Personer med psykiska funktionshinder skall bemötas med respekt för sin integritet och sin syn på sin situation. (1 kap 1§, 3 kap 5 §, 5, 6 §§ LSS)

- För att uppfylla de krav som ställs skall det framgå av den enskildes egna utsagor att han huvudsakligen upplever sig trodd och väl bemött i sina kontakter med socialtjänsten.

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- på ett gott bemötande för personer med psykiska funktionshinder som har intervjuats.

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsen har vid intervjuerna kunnat konstatera att de flesta är nöjda med bemötandet från socialtjänstens personal. Ofta känner de intervjuade inte till vad hemvårdsinspektören eller socialsekreteraren heter, detta verkar vara en perifer person för dem. Kontaktpersonen i verksamheten är mer personlig och viktig för dem i vardagen.

Samverkan med andra organisationer/myndigheter Stadsdelens inriktning mot samverkan och samarbete med organisationer och myndigheter

Gemensamma mål, riktlinjer och verksamhetsformer på ledningsnivå

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen bör tillsammans med berörda organisationer/myndigheter utforma skriftliga och gemensamma mål/policy för samverkan på politisk- och ledningsnivå.

Kommunen bör tillsammans med psykiatrin utforma skriftliga riktlinjer för utskrivning eller permission från psykiatrisk heldygnsvård samt för en samordnad och individuell planering.

(2 kap. 6 § SoL, 5 kap. 8 § SoL, Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd

Informationsöverföring och samordnad vårdplanering SOSFS 1996:32)

Uppfyller kraven:

- Kommuner som har gemensam mål/policy på politisk- eller ledningsnivå med psykiatrin samt skriftliga riktlinjer för samverkan med psykiatrin vid utskrivning från psykiatrisk slutenvård och samordnad vårdplanering.
- Kommuner som har former för samverkan eller har en eller flera gemensamma verksamheter med annan huvudman.

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller ej kraven

- på gemensamma mål för samverkan med psykiatrin samt gemensamma riktlinjer med psykiatrin som avser utskrivning/permission från psykiatrisk heldygnsvård och gemensamma riktlinjer för en samordnad planering för enskilda individer.

Länsstyrelsens iakttagelser

I enkätundersökningen från våren 2002 om kommunens planering för personer med psykiska funktionshinder framkommer att SDF Södra Innerstaden saknar skriftliga riktlinjer för samverkan på detta område.

Samverkan finns med SDF Centrum, psykiatrins sektorsklirik Centrum och Försäkringskassan Brogatan.

Samarbete kring enskilda individer

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Personer med psykiska funktionshinder har rätt att få helheten av sina behov uppmärksammade. Insatser mellan olika aktörer bör samordnas utifrån den enskildes behov och förutsättningar. Handläggaren vid socialtjänsten bör uppmärksamma behoven i sin helhet, känna till den enskildes övriga centrala vård- och rehabiliteringsinsatser samt verka för en samordning både vad gäller planering och uppföljning av insatser.
(3 kap. 5 § SoL, 14 § punkt 7 LSS, SOSFS 1996:32 (M))

För att uppfylla de krav som ställs bör:

- den enskildes kontakter med psykiatrik samt annan/andra centrala vård- eller rehabiliteringskontakter vara kända av ansvarig handläggare. Kända kontakter bör motsvaras av den enskildes egna utsagor.
- det finnas samarbete med psykiatrik eller med någon annan av den enskildes centrala vård- och rehabiliteringskontakter. Samarbetet skall motsvaras av den enskildes egna utsagor om det samarbete han eller hon själv önskar och känner till.

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller ej kraven

- på att känna till individens centrala vård- och stödkontakter i ungefär hälften av ärendena.

Länsstyrelsens iakttagelser

Utredningen täckte ofta inte individens helhetssituation. Uppföljningen var bristfällig. Individuella planer användes inte som arbetsinstrument. De akter som granskades vid Enheten för vuxna höll god kvalitet.

Samarbetsformer mellan verksamhet för boende och andra organisationer/myndigheter

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Verksamheter för boende skall ha en inriktning mot samarbete med andra berörda organisationer och myndigheter som ligger i linje med verksamhetens uppdrag och gärna samarbeta med brukar- och anhörigorganisationer på orten.

(2 kap. 6 § SoL, 3 kap. 5 § SoL, 5 kap. 8 § SoL, 15 § punkt 7 LSS)

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- personal i verksamheter för boende känna till den enskildes centrala kontakter inom kommun och landsting förutsatt att den enskilde själv så önskar.
- verksamheten ha en tydlig och adekvat inriktning mot samarbete
- verksamheten ha ett formaliserat system för samarbete med andra enheter inom socialtjänsten och psykiatrik på både organisations- och individnivå

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- på samarbete utifrån individens behov för de boende på Tranan.

Länsstyrelsens iakttagelser

Personalen i boendet uppger att de samarbetar med socialtjänstens olika enheter, psykiatrins öppen och slutenvård, primärvård, tandvård, försäkringskassa, arbetsförmedling, god man och förvaltare samt anhöriga.

Samarbetsformer mellan verksamhet för sysselsättning och andra organisationer/myndigheter

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Verksamheter för sysselsättning skall ha en inriktning mot samarbete med andra berörda organisationer och myndigheter som ligger i linje med verksamhetens uppdrag och gärna samarbeta med brukar- och anhörigorganisationer på orten.

(2 kap. 6 § SoL, 3 kap. 5 § SoL, 5 kap. 8 § SoL, 15 § punkt 7 LSS)

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- personal i verksamheter för sysselsättning känna till den enskildes centrala kontakter inom kommun och landsting förutsatt att den enskilde själv så önskar.
- verksamheten ha en tydlig och adekvat inriktning mot samarbete
- verksamheten ha ett formaliserat system för samarbete med andra enheter inom socialtjänsten, psykiatrin, försäkringskassan och arbetsförmedlingen på både organisations- och individnivå

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- personalen på Kooperativet Alfa har kunskap om den enskildes kontakter och samverkar med dem när det finns behov och den enskilde önskar det.

Länsstyrelsens iakttagelser

Personalen samverkar med individ- och familjeomsorgen, psykiatrins öppen och slutenvård, försäkringskassa, arbetsförmedling, god man och förvaltare samt anhöriga.

Kvalitetssystem och personalens kompetensutveckling

Stadsdelens kvalitetssystem och kvalitetsutveckling

Kvalitetssystem för stadsdelens sociala verksamhet

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen bör ha ett system för kvalitetsutveckling som gäller det sociala arbetet med personer med psykiska funktionshinder.

(3 kap. 3 § SoL, 6 § LSS, SOSFS 1998:8 (S))

Uppfyller kraven

- Kommuner som har ett sådant kvalitetssystem

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller ej kraven

- på ett dokumenterat kvalitetssystem.

Länsstyrelsens iakttagelser

I enkätundersökningen från våren 2002 om kommunens planering för personer med psykiska funktionshinder framkommer att ett sådant kvalitetssystem saknas.

Skriftliga riktlinjer och kvalitetsarbete i verksamhet för boende, Tranan

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Verksamheter för boende skall ha ett system för att säkra och utveckla kvaliteten i verksamheten. Systemet skall omfatta för verksamheten relevanta områden och kvaliteten i verksamheten skall fortlöpande förbättras i linje med psykiatireformens intentioner. Verksamheten skall vidare ha skriftliga riktlinjer för hantering av klagomål, Lex Sarah samt i förekommande fall för personskada enligt LSS. (3 kap. 3 § SoL, SOSFS 1996:17, SOSFS 1998:8 (S), SOSFS 2000:5 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- verksamheten ha ett system för att säkra och utveckla kvaliteten i verksamheten med en ansvarig person
- något eller några relevanta områden ha fokuserats i kvalitetsarbetet och lett till fram till ett förbättringsarbete
- verksamheten ha skriftliga riktlinjer för hantering av klagomål samt anmälan om missförhållanden (Lex Sarah) eller hantering av personskada enligt LSS i förekommande fall.
- personalen känna till verksamhetens kvalitetssystem och delta i kvalitetsarbetet
- riktlinjerna för Lex Sarah eller personskada enligt LSS vara kända och tillämpas av personalen i verksamheten

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller ej kraven

- på skriftliga rutiner för att säkra och utveckla kvalitet och ett förbättringsarbete gällande detta, personskada enligt LSS och klagomålshantering.

Länsstyrelsens iakttagelser

Personalen på Tranankände ej till skriftliga rutiner för att säkra och utveckla kvalitet eller var delaktiga i ett förbättringsarbete gällande detta, personskada enligt LSS eller klagomålshantering. Vid intervju med verksamhetschef visade sig dokument för ovanstående finnas. Länsstyrelsen anser att det är viktigt att personalen får kännedom och kunskap om riktlinjer och kvalitetsarbete för verksamheten i Tranans gruppboende.

Skriftliga riktlinjer och kvalitetsarbete i verksamhet för sysselsättning, Kooperativet Alfa

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Verksamheter för sysselsättning skall ha ett system för att säkra och utveckla kvaliteten i verksamheten. Systemet skall omfatta för verksamheten relevanta områden och kvaliteten i verksamheten skall fortlöpande förbättras i linje med psykiatrireformens intentioner. Verksamheten skall vidare ha skriftliga riktlinjer för hantering av klagomål, Lex Sarah samt i förekommande fall för personskada enligt LSS. (3 kap. 3 § SoL, SOSFS 1996:17, SOSFS 1998:8 (S), SOSFS 2000:5 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- verksamheten ha ett system för att säkra och utveckla kvaliteten i verksamheten med en ansvarig person
- något eller några relevanta områden ha fokuserats i kvalitetsarbetet och lett till fram till ett förbättringsarbete
- verksamheten ha skriftliga riktlinjer för hantering av klagomål samt anmälan om missförhållanden (Lex Sarah) eller hantering av personskada enligt LSS i förekommande fall.
- personalen känna till verksamhetens kvalitetssystem och delta i kvalitetsarbetet
- riktlinjerna för Lex Sarah eller personskada enligt LSS vara kända och tillämpas av personalen i verksamheten

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller ej kraven

- på kvalitetsutveckling och skriftliga riktlinjer som gäller klagomål och missförhållanden enligt Lex Sarah på Kooperativet Alfa.

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsen anser att Kooperativet Alfa bör se över ovanstående områden och upprätta riktlinjer.

Personalens kompetensutveckling

Plan för personalens kompetensutveckling på övergripande ledningsnivå

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen skall ha en plan för kompetensutveckling för personal som arbetar med personer med psykiska funktionshinder.
(SOSFS 1998:8 (S))

Uppfyller kraven

- Kommuner som har en skriftlig plan för personalens kompetensutveckling

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller ej kraven

- på en plan för kompetensutveckling av personal som arbetar med personer med psykiska funktionshinder.

Länsstyrelsens iakttagelser

I enkätundersökningen från våren 2002 om kommunens planering för personer med psykiska funktionshinder framkommer att plan för kompetensutveckling av personal som arbetar med personer med psykiska funktionshinder saknas. Länsstyrelsen anser att en sådan plan bör upprättas.

Handläggarnas tillgång till handledning, vägledning och fortbildning

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

För arbetet med personer med psykiska funktionshinder skall det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Handläggare som är ansvariga för att bedöma personer med psykiska funktionshinderns behov och besluta om insatser bör därför ha möjlighet till regelbunden vägledning, handledning och fortbildning.
(3 kap. 3 § SoL, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- ansvariga handläggare ha tillgång till en regelbunden vägledning eller handledning
- ansvariga handläggare ha tillgång till fortbildning i arbetet eller anse att de har en tillräcklig utbildning för sina nuvarande arbetsuppgifter

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- på att handledning för 2 av 4 handläggare
- på fortbildning för 1 av 4 handläggare.

Länsstyrelsens iakttagelser

4 handläggare har fyllt i en enkät med allmänna uppgifter som är en del till underlaget i denna rapport. 2 av handläggarna arbetade som hemvårdsinspektörer inom Vård och omsorg och 2 handläggare arbetade som socialsekreterare på Enheten för vuxna. Handläggarna på Vård och omsorg saknade extern handledning men ansåg sig internt få stöd och handledning med arbetsuppgifterna. Handläggarna på Enheten för vuxna hade extern handledning. Tre

handläggare ansåg att de behövde ytterligare utbildning kring psykiska funktionshinder. Någon ansåg även att de behöver kompetens i att bedöma status hos personer med psykiska funktionshinder samt lära sig bättre bedöma läkarutlåtanden.

Personalens kompetens på Tranan och deras tillgång till handledning, vägledning och fortbildning

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

För arbetet med personer med psykiska funktionshinder skall det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. (3 kap. 3 § SoL, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- personal i verksamheter för boende ha en utbildning och en erfarenhet som motsvarar de boendes behov och verksamhetens uppdrag. Det innebär att personalen skall ha adekvat grundutbildning inom det psykosociala fältet samt lämplig erfarenhet för arbete med målgruppen.
- personalen i verksamheter för boende ha tillgång till regelbunden vägledning, handledning samt fortbildning. Fortbildningen bör vara utformad efter var och ens behov av kompetensutveckling.
- personalen i verksamheten för boende sträva mot en kontinuerlig kompetenshöjning och ta aktiv del i den fortbildning, vägledning och handledning som erbjuds

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- på personal i boendet med utbildning och erfarenhet, tillgång till vägledning, handledning och fortbildning.

Länsstyrelsens iakttagelser

Personalen ansåg sig ha lämplig utbildning samt tillgång till vidareutbildning i arbetet. Hösten 2003 skulle de även få handledning. Personalen kommer i kontakt med sin chef 1-2 gånger per vecka samt hon finns tillgänglig per mobiltelefon vid behov.

Personalens kompetens på Kooperativet Alfa och deras tillgång till handledning, vägledning och fortbildning

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

För arbetet med personer med psykiska funktionshinder skall det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. (3 kap. 3 § SoL, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- personal i verksamheter för sysselsättning ha en utbildning och en erfarenhet som motsvarar deltagarnas behov och verksamhetens uppdrag. Det innebär att personalgruppen skall ha en lämplig variation av yrkesutbildning och erfarenhet av arbete med målgruppen.
- personalen i verksamheter för sysselsättning ha tillgång till regelbunden vägledning, handledning samt fortbildning. Fortbildningen bör vara utformad efter var och ens behov av kompetensutveckling.
- personalen i verksamheten för boende sträva mot en kontinuerlig kompetenshöjning och ta aktiv del i den fortbildning, vägledning och handledning som erbjuds

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller ej kraven

- vad gäller handledning och kompetensutveckling av personalen.

Uppfyller kraven

- vad gäller utbildning och erfarenhet.

Länsstyrelsens iakttagelser

Det fanns behov av handledning och kompetensutveckling.

Rapportserien Skåne i utveckling
ISSN 1402-3393

- 2003:1 Ängs- och hagmarker i Trelleborgs kommun. *Miljöenheten*
- 2003:2 Ängs- och hagmarker i Bjuvs kommun. *Miljöenheten*
- 2003:3 Ängs- och hagmarker i Burlöv, Lomma, Malmö och Staffanstorps kommuner.
Miljöenheten
- 2003:4 Ängs- och hagmarker i Eslöv kommun. *Miljöenheten*
- 2003:5 Ängs- och hagmarker i Helsingborg kommun. *Miljöenheten*
- 2003:6 Ängs- och hagmarker i Höganäs kommun. *Miljöenheten*
- 2003:7 Ängs- och hagmarker i Hörby kommun. *Miljöenheten*
- 2003:8 Ängs- och hagmarker i Höörs kommun. *Miljöenheten*
- 2003:9 Ängs- och hagmarker i Kävlinge kommun. *Miljöenheten*
- 2003:10 Ängs- och hagmarker i Landskrona kommun. *Miljöenheten*
- 2003:11 Ängs- och hagmarker i Lunds kommun. *Miljöenheten*
- 2003:12 Ängs- och hagmarker i Sjöbokommun. *Miljöenheten*
- 2003:13 Ängs- och hagmarker i Skurups kommun. *Miljöenheten*
- 2003:14 Ängs- och hagmarker i Svalövs kommun. *Miljöenheten*
- 2003:15 Ängs- och hagmarker i Svedala kommun. *Miljöenheten*
- 2003:16 Ängs- och hagmarker i Vellinge kommun. *Miljöenheten*
- 2003:17 Ängs- och hagmarker i Ystads kommun. *Miljöenheten*
- 2003:18 Transittrafik i Skåne – en pilotstudie. *Miljöenheten*
- 2003:19 Inventering av vanlig groda och åkergroda i Skåne 2002. *Miljöenheten*
- 2003:20 Metod för bestämning av jordbrukets kvävebelastning i mindre avrinningsområden samt effekter av läckagereducerande åtgärder, redovisning av projektet ”Gröna fält och blåa hav”. *Miljöenheten*
- 2003:21 Rikkärr – en indikator för miljömålet Ett rikt odlingslandskap. *Miljöenheten*
- 2003:22 Öppenvård i utveckling – statsbidrag fördelade under 2002. *Samhällsbyggnadsenheten*
- 2003:23 Ekologisk produktion – varför inte?. En intervjustudie med lantbrukare i Skåne.
Lantbruksenheten
- 2003:24 Övervakning av fladdermöss i Skåne. Rapport för år 2002. *Miljöenheten*
- 2003:25 Växtnäringsförluster från jordbruksmark i Skåne och Blekinge. Årsredovisning 2001/2002 för miljöövervakningsprogrammet ”Typområden på jordbruksmark”.
Miljöenheten
- 2003:26 Skånes miljömål och miljöhandlingsprogram: Konsekvensbeskrivning och förslag till genomförande. *Miljöenheten*
- 2003:27 Jämställdhet i vägtransportsystemet – jämställd vägplanering.
Samhällsbyggnadsenheten
- 2003:28 Biotopkartering, Skräbeåns huvudfåra – från mynningen i havet till Östersjön/Halens utlopp – 2002. *Miljöenheten*
- 2003:29 Effektoppföljning i kalkade och icke kalkade vatten. Vinter 2002. *Miljöenheten*
- 2003:30 Transport av fosfor och kväve från skånska vattendrag – tillstånd och trender till 2001.
Miljöenheten
- 2003:31 Vattenväxter i skånska sjöar – En jämförelse mellan 1970-talet och 2002. *Miljöenheten*
- 2003:32 Inkomstprövas rätten till äldre – och handikappomsorg? *Samhällsbyggnadsenheten*
- 2003:33 Familjehemsplacerade barn år 2002 i socialtjänsten i Skåne län.

Samhällsbyggnadsenheten

- 2003:34 Markhävdkartering 2002 – hävdstillståndet på betesmarker och slåtterängar inom Nedre Helgeåns våtmarksområde i Kristianstads Vattenrike. *Miljöenheten*
- 2003:35 Vindkraft i Skåne – Analys och konsekvenser av olika scenarier. *Miljöenheten*
- 2003:36 Effektoppföljning i kalkade och icke kalkade vatten vår 2003. *Miljöenheten*
- 2003:37 Bostadsmarknadsenkäten 2003. Bostadsmarknaden och bostadsbyggandet i Skåne län. *Förvaltningsenheten*
- 2003:38 Lex Sarah – anmälningar under 2002. *Samhällsbyggnadsenheten*
- 2003:39 Småföretagare med utländsk bakgrund. *Samhällsbyggnadsenheten*
- 2003:40 Övervakningsprogram för jordbrukslandskapets fåglar i Skåne. Årsrapport för år 2000. *Miljöenheten*
- 2003:41 Ej verkställda beslut, domar och avslagsbeslut till äldre årsskiftet 2002/2003. *Samhällsbyggnadsenheten*
- 2003:42 Häckande fåglar på havsstrandängar i Halland och Västra Skåne 2002. *Miljöenheten*
- 2003:43 Lång väntan för funktionshindrade med behov av insatser. *Samhällsbyggnadsenheten*
- 2003:44 Fakta om kvinnor och män i Skåne. *Samhällsbyggnadsenheten*
- 2003:45 Analys av fysisk störning längs Skånes kust. *Miljöenheten*
- 2003:46 Kadmiumsituationen i Skåne, delrapport 1: Exempel på kadmiumkällor och halter i den skånska miljön. *Miljöenheten*
- 2003:47 Kadmiumsituationen i Skåne, delrapport 2: Kadmium inom Højeåns avrinningsområde – en substansflödesanalys. *Miljöenheten*
- 2003:48 Nya våtmarker i Skåne. Uppföljning för perioden 1990-2001. *Miljöenheten*
- 2003:49 Övervakning av fladdermöss i Skåne. Fladdermusfaunan på 20 platser i Skåne 2003. *Miljöenheten*
- 2003:50 Bottenfaunaundersökning i Skåne län 2002. Uppföljning av försurnings- och kalkningseffekter vid nio lokaler i rinnande vatten och 17 sjöitoraler. *Miljöenheten*
- 2003:51 Effektoppföljning i kalkade och icke kalkade vatten. Sommar 2003. *Miljöenheten*
- 2003:52 Från Sandhammaren till Kullaberg – naturvårdsprogram för f.d. Malmöhus län. *Miljöenheten*
- 2003:53 Personligt ombud – Hur ser det ut i Skåne hösten 2003? *Samhällsbyggnadsenheten*
- 2003:54 Kommunernas insatser för personer med psykiska funktionshinder – Planering och uppbyggnad av verksamheter. *Samhällsbyggnadsenheten*
- 2003:55 Kommunens insatser för personer med psykiska funktionshinder- Tomelilla kommun. *Samhällsbyggnadsenheten*
- 2003:56 Kommunens insatser för personer med psykiska funktionshinder - SDF Södra Innerstaden *Samhällsbyggnadsenheten*

Östra Boulevarden 62 A , 291 86 Kristianstad
Kungsgatan 13, 205 15 Malmö
Tel 044/040-25 20 00, Fax 044/040-25 21 10
Epost lansstyrelsen@m.lst.se
www.m.lst.se

www.m.lst.se